

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Тунік Ю.М. - к.ю.н.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

На сьогоднішній день інтеграція України у світове господарство є не тільки необхідним процесом становлення та розвитку економіки нашої країни, а і гарантом забезпечення її незалежності. Як показує світовий досвід, інтеграція в сучасну світову економіку це тривалий процес, який вимагає вироблення довгострокової економічної політики. Її реалізація складається в структурній перебудові економіки, підвищенні конкурентоспроможності її галузей, корінній перебудові форм і методів господарських зв'язків, в поступальному русі вперед в напрямі більш ефективності економіки.

Разом з тим, сфера господарювання є надзвичайно складною системою, що вимагає комплексного регулювання з урахуванням інтересів різних категорій осіб: суб'єктів господарювання, їх об'єднань, споживачів, найманих працівників, територіальних громад, держави, а також міжнародних організацій. Комплексне та збалансоване врахування їх інтересів спроможна забезпечити лише держава, використовуючи відповідні важелі. Одним із таких важелів є господарське право.

В сучасній юридичній науці утворилося три основних підходи щодо визначення господарського права.

Так, представники цивільно-правової науки (С.М. Братусь, Р.О. Хафліна, Г.К. Матвеев, Л.М. Шевченко, А.С. Довгерт) вважають, що господарське право - це не самостійна галузь права, а поєднання цивільно-правових норм, що діють у сфері господарювання [1].

Друга група вчених, такі як В.В. Лаптева, В.К. Малецтова, Г.Г. Побірченко, В.К. Мамутова, розглядають господарське право як самостійну галузь права, яка не має нічого спільного з іншими галузями права і господарські відносини якої регулюються тільки господарським законодавством [2].

Позиція О.А. Беяневича, О.М. Вінника, Н.Г. Саніахметової, В.С. Щербіни, полягає в тому, що господарське право - це комплексна галузь права, в якій зібрано правові норми різних галузей права, які приурочені до одного предмета правового регулювання - господарської діяльності [3; 4; 5].

При визначенні статусу галузі, основним, на нашу думку, є з'ясування поняття господарської діяльності, що є одним з найважливіших правових понять господарського права, аналіз якого дає можливість відокремити відносини які виникають у сфері господарювання від інших відносин, що регулюються суміжними галузями права, такими як цивільне, адміністративне, фінансове право та інші.

Поняття господарської діяльності закріплене в різних нормативно-правових актах, основні з яких:

- відповідно до ч. 1 ст. 3 ГК України, господарською діяльністю є діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [6];

- у п. 14.1.35 ст. 14 ПК України - це діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу, проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами [7];

- у ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» господарська діяльність - це будь-яка діяльність, в тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ, що виступають у формі товару [8], та інших нормативних актах.

Визначенню цього поняття приділяли увагу майже усі найвідоміші вчені-господарники.

В.С. Щербина розглядає господарську діяльність як суспільно корисну діяльність членів суспільства, їх спілок (об'єднань) щодо виготовлення продукції, надання послуг, виконання робіт [4, с. 46].

З точки зору В.К. Мамутова, господарська діяльність – це діяльність, яка пов'язана з виробництвом і реалізацією продукції, виконанням робіт і наданням послуг, а також забезпеченням їх виробників необхідними ресурсами [2, с. 98].

Г.Л. Знаменський притримується точки зору, що господарська діяльність це діяльність котра пов'язана із виробництвом і реалізацією продукції, виконанням робіт та наданням послуг, а також із забезпеченням їх виробників необхідними ресурсами [9, с. 9].

О.М. Вінник вважає, що господарська діяльність - це така суспільно-корисна діяльність суб'єктів господарювання щодо виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою їх реалізації за плату (як товару), що ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів, здійснюється професійно та зазнає значного регулювання з метою соціального спрямування економіки [5, с. 32].

Аналізуючи зазначені визначення господарської діяльності не складно побачити що вони базується на одній точці зору, а саме господарська діяльність розглядається як економічна категорія.

Важливість подібних підходів не визиває сумнівів, і вони, на наш погляд, мають свої позитивні аспекти. Зокрема, підхід до господарської діяльності як виду діяльності висвітлює його з точки зору змісту такої діяльності, але не дає чіткого уявлення, не відображає специфіку суспільних відносин, які складаються в цій сфері.

Разом з тим, в процесі господарської діяльності виникають відносини між юридичними та фізичними особами. При цьому, юридичні особи це не якесь ефемерне явище, в ньому також діють люди. У відносинах, що виникають в процесі здійснення господарської діяльності визначально беруть

участь свідомі і вольові суб'єкти, не обмежені в правоздатності та дієздатності, які потребують правового регулювання.

Об'єктом правового регулювання є суспільні відносини, на які направлено вплив права з метою їх впорядкування та охорони.

Господарське право, як і будь-яку іншу галузь права, можна визначити, насамперед, за предметною ознакою, тобто за сукупністю суспільних відносин, що регулюються її нормами.

З цієї точки зору господарське право є системою норм, що регулюють господарські відносини, тобто відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання. Отже, саме господарські відносини у сфері економіки України і становлять предмет господарського права.

Господарське право - це самостійна галузь права, що складається з правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері організації та здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутків чи без такої мети.

Таким чином, господарська діяльність це найважливіший вид суспільних відносин, що має принципове значення для держави, об'єднань людей (юридичних осіб), конкретних осіб, так як суттєво впливає на стан економіки країни.

З сказаного можна зробити висновок, що господарська діяльність з точки зору господарського права це сукупність суспільних відносин які виникають в процесі здійснення господарської діяльності та управління нею.

Такий підхід до вивчення поняття господарської діяльності як сукупності суспільних відносин є важливим кроком на шляху вдосконалення механізму правового регулювання у сфері суспільного виробництва.

Література

1. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. Кн. 1. / Д.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін.; За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 720 с.
2. Знаменский Г.Л. Хозяйственное право: Учебник / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др.; Под ред. Мамутова В.К.- К.: Юрінком Інтер, 2002. – 759

с.

3. Господарське право : підручник / За. ред. Н.О. Саніахметовой. - Х. : Одіссей, 2010. - 608 с.

4. Щербина В.М. Господарське право : підручник / В.М. Щербина. - К. : Юрінком Інтер, 2003. - 480 с.

5. Вінник О.М. Господарське право: Навчальний посібник. – К.: Правова єдність, 2009. – 643 с.

6. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 року (редакція від 19.02.2016 року) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>.

7. Податковий кодекс України : Закон України від 12.12.2010 року (редакція від 01.01.2016 року) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>.

8. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року (редакція від 01.01.2016 року) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>.

9. Знаменский Г.Л. Хозяйственное право: Учебник / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др.; Под ред. Мамутова В.К. - К.: Юринком Интер, 2002. – 483 с.